

Abonamentul

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., $\frac{1}{2}$
an 9 frcs., $\frac{1}{4}$ an
4 frcs. 50 cm.

Focea apare în fie care
Sâmbătă.

Unitatea

Insertiuni

Un sir garmond:
o dată 14 fil., a doua oră
12 fil., a treia oră 10 fil.

Tot ce privesce focea,
să se adreseze la »Re-
dactiunea și Admini-
stratiunea Unirii«

in
Blas.

Focea bisericescă-politică.

Anul XII

Blas 13 Septembre 1902.

Numărul 37.

Propunerea limbei magiare.

Ministrul de culte și instrucțiunea publică a dat nu de mult o ordonanță despre propunerea limbei magiare în școlile populare primare.

Ziarele magiare, luând cu bucurie notiță de dispozițiile făcute de Ministru și neluându-și osteneală a studia lucrul, au atribuit ordonanței ministeriale înțelesul greșit, că pe viitor în școlile populare cu limbă de propunere nemagiară, jumătate din toate orele de peste săptămână au să se folosescă pentru propunerea și învățarea limbei magiare.

După ziarele unguresci s'au pornit și foile românesci, și ast fel publicul românesc încă a ajuns a fi greșit informat. Este de sine înțeles, că toți Românii s'au indignat, creșdend, că din partea Ministrului s'a atentat fără nici un temei legal la caracterul românesc al școlilor noastre. Din toate părțile se ridicau proteste, și altele și mai grave se pregăteau să se facă.

Consistorul nostru archidieceșan încă s'a ocupat cu această afacere, și a dat următorul cercular:

Înaltul Minister de culte și instrucțiunea publică cu datul de 5 Iuniu 1902. Nr. 30.332. a adresat tuturor Inspectorilor școlastici regesci o ordinațiune relativă la propunerea limbei magiare în școlile elementare cu limbă de propunere nemagiară, care ordinațiune cu același dat și număr a fost împărțită și auctorităților bisericesci mai înalte spre luare de cunoștință.

Citata ordinațiune ministerială, pe cum s'a putut vedea din cele ce s'au publicat prin ziare, a fost interpretată greșit și în contra legii și ordinațiunilor anterioare dându-i-se fără nici un temei înțelesul, ca și când printr'insa s'ar impune obligamentul, ca jumătate din toate orele prescrise pentru propunerea tuturor obiectelor de învățămînt ar trebui să se folosescă la propunerea și învățarea limbei magiare.

Așa ceva n'a prescris și n'a putut prescrie înaltul Minister, care în esență cere numai atâta, ca la propunerea limbei magiare să se țină acel număr de ore, care este prescris în planul de învățămînt publicat de înaltul Minister cu datul 25 Iuniu 1879 Nr. 17.284. pentru toate școlile comunale cu limbă de propunere nemagiară.

Acésta a cerut'o înaltul Minister pe baza aliniei ultime din paragraful 4. al articolului de lege XVIII. ex 1879, în care se zice: „Propunerea obligată a limbei magiare în toate școlile populare comunale o regulază Ministrul de culte și instrucțiunea publică prin ordinațiune specială. Acésta ordinațiune, în ceea ce privesce numărul orelor, trebuie să o aibă în vedere, la stabilirea planului lor de învățămînt, și auctoritățile confesionale, pe cum și alte auctorități școlare.“

În planul de învățămînt ministerial din 1879 se prescriu, ca limba maternă (la noi cea română) împreună cu limba magiară, în școla poporală cu un singur învățator, să se propună în 17 ore la săptămână în toate șese clasele sau despărțemintele la oaltă, pe când suma tuturor orelor de propunere la toate obiectele de învățămînt face 35 pe săptămână în toate clasele la oaltă. Dacă din acestea 17 ore jumătate, pe cum cere acum înaltul Minister, s'ar folosi esclusiv pentru învățarea limbei magiare, s'ar veni pe săptămână, în toate 6 clasele $8\frac{1}{2}$ ore de limba magiară, adică în calcul mediu circa o oră și jumătate de limbă magiară pe una din cele 6 clase, la săptămână.

La școla cu 2 învățatori, după planul ministerial din 1879, sînt prescrise pe săptămână pentru toate obiectele de învățămînt 59 ore. Din acestea 28 ore sînt menite pentru limba maternă (română), împreună cu limba magiară. Jumătate din aceste 28 ore ne da 14 ore de limba magiară în toate 6 clasele pe săptămână, și ast fel în calcul mediu s'ar veni pe fie care clasă câte 2 ore 40 minute de limba magiară pe săptămână.

La școla cu 3 învățatori, după același plan ministerial, sînt prescrise 80 ore la săptămână pentru toate obiectele de învățămînt. Din aceste se vin pe limba română împreună cu cea magiară 36 ore la săptămână, sau pe jumătate 18 ore de limba magiară în

tote 6 clasele, la cari funcționează trei învățatori.

Ast fel stând lucrul, este evident, că noi nici din incidentul ordinațiunii înaltului Minister de culte și instrucțiunea publică din 5 Iuniu 1902. Nr. 30.332. n'avem să facem nici o dispozițiune nouă, de ore ce planul de învățămînt prescris de acest Consistor consună întru toate cu planul ministerial din 25 Iuniu 1879 Nr. 17.284.

Cuprinsul acestui cercular deslușeșce deplin cestiunea. Vedem cu satisfacțiune, că în esență nu se face nici o schimbare în propunerea limbei magiare. Rămân adică toate în starea de mai înainte.

Este adevărat, că Ministrul își însotășce ordonanța cu mari enunciațiuni patriotice. Interpretază legea greșit, zicend, că deja în școla poporală trebuie, să învețe fie care prunc a vorbi fluent și a scrie corect limba magiară. La ast fel de enunciațiuni trăsar de bucurie inimile celor exaltați de șovinism nebun și ei să pun a striga pe întrecute osana la adresa „marelui Ministru patriot.“ care în scurt timp va magiarisa poporele nemagiare.

Ei nu ved, că laudă o imposibilitate, ca să nu zicem absurditate. Avem școle de stat în mai multe comune curat românesci. Pruncilor de la aceste școle 6 ani li-s'a propus numai unguresce, și totuși dacă treci prin aceste sate și stai de vorbă cu ficiorandrii și fetele de 18—20 ani, veți că deja numai știu nimic unguresce. Cum vreați deci șovinistii, ca în școle cu limbă de propunere nemagiară să învețe cine-va perfect unguresce?

Trăim într'un timp, când toate prostiile se cred, și când valurile șovinismului sînt așa de turbate, în cât nimenea nu le pôte opri. Dar apa trece, petrele rămân.

Revistă politică.

România. Frații noștri de dincolo, au avut din nou privilegiul, să se convingă de simpatiile prietinesci, ce le păstrează Bulgarii. E vorba adică, de serbările, ce acești din urmă vor să organizeze la pasul Șipca, întru amintirea trecerii trupelor rusești și terminarea războiului din 77—8. Prințul Ferdinand, dornic să ajungă rege, oărcă toate mijlocele să se recomande în grația puternicului țar și serbarea acăsta încă a organizat-o tot numai cu acest scop. Ceea ce a făcut ridicoli pe Bulgari, e că n'au invitat pe nime din România la acele festivități, ca și cum nu armata română ar fi fost aceea, care a lăsat mii din bravii săi fi pe câmpiile de luptă, spre a câștiga independența de azi a Bulgariei.

Franța. Înregistrăm azi un eveniment remarcabil în luptele religioase din Franța. Loc. colonelul Saint-Remy, care n'a voit să deie ajutor autorităților la închiderea școlilor congregaționiste, și care pentru acăstă insubordinație a fost adus înaintea consiliului de război, a fost achitat de acusa de a nu se fi supus unui ordin militar, dar pedepsit cu o zi închisore, pentru că n'a dat ajutorul reclamat de autoritățile civile.

E evident din acăstă sentință, că armata nu aprobă gonă pornită contra școlilor creștine.

Bulgaria. Turburările sînt din nou la ordinea zilei. Mai mulți membri din comitetul macedonean, de sub presidenția lui Mihailowski, au fost arestați. S'au făcut numeroase perchișii. Motivul acestor arestări, cari au făcut multă senzație în tot țara, să spune, că ar fi planul comitetului macedonean, de a face demonstrații cu ocazia serbărilor de la Șipca.

Correspondințe.

Catechizarea în școlile poporale.

— Reflexiunul. —

Câmpie, August 1902.

În nici un chip nu se pot așa bine lămurii chestiunile de interes general, ca și cum se pôte face acăsta, atunci când cel interesat își spun fie care cuvîntul; observările tuturor. alese și cernute. dau icăna credincioasă a lucrului pus în discuțiune.

În nr. 32 al acestei fol. — care regretăm așa de mult, că nu pôte să apară mai des. — în o corespondință semnată de „Frate mic“, se reînprospetează datorința preoților de ași cresce pruncii la școlă în legea și frica Domnului, și apoi se zice: „durere lase, că cei mai mulți dintre preoții noștri — onore esepciunilor — din comoditate ori din lipsa de zel pastoral își negleagă într'un mod condamnabil acăstă datorință a lor atît de sfîntă. Se lerte dl autor nu comoditatea, nici lipsa de zel pastoral, sînt cauzele de la unele școlă nu se propune religiunea la prunci de cătră preotul local, ci se concrede acăsta învățătorului fungente,

pentru că ce comoditate? sau fôrte puțină comoditate vor afla la preoții de pe sate.

Toți preoții de pe sate și cei avuți și cei seraci, ca se nu mai amintesc și pe cel vėdavi rămași cu familii numeroase, sînt cei mai activi și zeloși întru tôte, cu deosebire întru împlinirea datorințelor și oficiilor lor impuse.

Nu acestea ci lipsele celea multe casnice, ce impresoră pe bietul preot zilnic, neregularitatea ce domnesce întru unele școlă cu frecuentarea și ajustarea internă a acestora, face pe preot de se disgustă întru împlinirea acestei misiuni sacre așa d. e. când sînt copil nu e foc și când e foc nu sînt copil etc. în cât nici învățătorul fungente nu pôte propune tôte obiectele după planul prescriș, și în unele locuri, mai că dacă s'ar lua religiunea de la învățător, puțin ar avea cu ce se ocupa în școlă, apoi repetitorii cu greș, pe alte locuri mai de loc, nu se pot șili a frecuenta școlă, nefind încă până aci în datină, apoi datine noue cu greș se pot introduce.

Mai în tôte școlă romănesce și unde sînt școlă de stat și unde nu sînt, autoritățile administrative nu ne dau nici o mână de ajutor întru pedesirea absențiilor și încasarea taxelor. ba când preotul ca director școlastic ar forța lucrul toși l-ar sări în cap, poftescă capul și conducătorii, forțeze lucrul și vor vedea, că preoții vor fi în fruntea misiunii lor destul de zeloși și activi întru împlinirea datorințelor lor impuse, silescă pe autoritățile administrative civile ca se mesure cu aceeași măsură la școlăle confessionali, cu care și la cele de stat, și tôte vor fi în ordine și lucru va merge bine.

Căci unde școlăle sînt în ordine și preoții sînt destul de bine remunerați pentru împlinirea ostenelelor sale, acolo tôte sînt la loc, și numai în comunele mai micuțe și

FEUILLETON.

MEDALIA.

(Istoriă soldătescă de Edmondo de Amicis).

(Continuare.)

Trei luni după acăsta a fost trimis tot regimentul la Ascoli. De o săptămână se afla în acăsta garnisonă nouă, când colonelul dădu ordinul, ca în ziua următoare întreg regimentul în haine de paradă să se adune în piața principală a orașului la o festivitate militară. Era vorba de un mare eveniment, predarea medaliilor la un soldat pentru bravura în câmpul de luptă.

„Așa de lute!“ zise în sine căpitanul nostru, când primi ordinul colonelului. În grabă aleargă la îngrijitorul de quartire (furiér) întrebându-l repede: „Ai audit ordinul? Sînt puse la cale tôte?“

„La poruncă Dle căpitan, deja de trei zile!“ fu respunsul.

„Asta-i bună. Atunci să vedem odată; fi bun dă-mi puțină hârtie și negrelă; ași vré se me duc pe sigur!“ — Se puseră la masă și încuartașorul (furiérul) vorbind încet îi arată pe mapă anumite strade și case, repetînd câte odată vorbele sale, ca și când ar voi să esplice mai clar lucrul.

Apoi se ridicară amândoi și la despărțire mai zise căpitanul: „casa a treia în dreapta, ușa a doua?“ „Casa a treia, ușa a doua! Hotărît.“ Replica încuartașorul fă-

când o mișcare de întălesul: „Poti merge liniștit, nu poți de loc să greșesci.“

O oră mai tărziu călăria căpitanului pe drumul de țară dintre Ascoli și Acquasanta, un orșel mic la termul rîului Tronto, la calea jumătate între Ascoli și Arquata.

La apunerea sorelui ajunse la localitate. Înainte de a intra își îmbumbă uniforma spre a ascunde numărul regimentului de pe bumbi, și tot spre acest scop dete în sus scutul de la chipiul. La tropotul calului mai mulți locuitori din Acquasanta esiră înaintea ușilor, alții se arătară la fereștri, copiii grăbiră afară în drum. Căpitanul privi întăiu nesigur în jur, apoi se apropié de o ușă, înaintea căreia sta o grupă mică de muieri, cari la apropierea lui se traseră sficiose la părete rezimându-se acolo se uitaă înainte la el.

„Dragile mele, cine îmi dă un pahar de apă?“ întrebă căpitanul, înfrînându-și la aparință calul.

„Eă“, strigă o femeie și dispăru în casă. „Asta-i furesce cugetă în siue călărețul.“

După un minut femeia se întorșe cu un pahar de apă și întinde căpitanului. El se uită cu atențiune la ea și își beu apa pe încetul, pe când ea într'aceea îi esamina din cap până în picior; ea se ridica în degete, întorcea capul în dreapta și în stînga, ca se afie numărul regimentului, se pleca în cocol și în colo fără nici un moment de linisce, pe când tot odată privirea ei scrutătoare și agilă, mișcarea repede a buzelor, tradau o oră care îndestulire. Impreunată cu o dorință neliniștită, ce nu avea îndrăsnelă a și-o esprima.

„Nu cum-va are care-va dintre voi feciori la miliție?“ întrebă căpitanul, dănd înapoi paharul, tot cu indiferența prefăcută, distrasă.

„Eă“, strigă cu hotărîre femeia, care îi aduse beutura. „Eă am unul acolo,“ și sta plină de așteptare, ne mișcată ca o statuă.

„În care regiment?“

Femeia îi spuse și adause neodihnită: „Unde se află regimentul Dle colonel? Nu cunosci cumva pe fiul meu? Nu l'ai vėdut undeva?“

„Eă, nu... dar nu știi de loc, unde se află?“

„Oh!“ — strigă ceea cu față fôrte serioasă, plecând în jos mănile încleștate. — „de doi ani nu l'am mai vėdat, dar acum nu de mult era nu chiar departe de aici; șermanul băiat a trebuit să esă contra brigăuților și mi-a scris, dar de atunci nu am mai audit nimic despre el, nu îmi trimite nici o epistolă. Saă de sigur, că mi-a scris dar n'a sosit, cine știe, ce fac Domii cu epistolele, cari au să le espedeze. — Pe încetul deveni tot mai aprigă, dănd cuvintelor sale un ton energie plin de durere și mânie. „Domii cunosce epistolele șermanilor băeți după adresă și le aruncă într'un colț. Știu eă bine cum merge lucrul acesta! Ei bieții scriu și familiile lor nu capetă nimica. Dar oficiul ar trebui să fie cu băgare de samă. Me rog de tertare Dle colonel, nu vréu să zic nimica despre DTe, dar mi se pare cu totul nedrept, că noi mamele nu așim cu luile nimica despre fiul noștri și apoi ne facem tot felul de gânduri, aici vecinele mele știu și pot

mai serace, unde preotul e silit a alerga ziua și noaptea intru câștigarea celor de lipsă spre susținerea vieții, familiare, acolo se mai neglijă aceast oficiu instructiv, și se concrede învățatorului fungente, care și așa e destul de apt intru propunerea religiei. (?! Red. U.)

Cordă dacă se prea iutind se rupe, și preotul sub sarcina grea prea se încovăie, dacă se înmulțesc agendele să se înmulțescă și venitele. Tot așteptăm o îmbunătățire grabnică a sorti, dar cu greu și târziu o vom ajunge, decât nu regularea congruel ca la toate confesiunile, baremi o împărțire mai uniformă și mai sigură a ajutorului imperial, ca se scim, pe ce putem conta; și după cum oficiali civili sînt împărțiți în clase după anii serviciului, o asemenea clasificare să se facă și cu preoții, ori după venitele congruali, la ce prea credem, că și înaltul Guvern își va da învoirea, preoții vor fi mângăiați și în parte îndestulați, oficiile și-le vor implini cu bunăvoință și ușurătate, și totă grigăia cea lumescă de la noi o lăpădem.

B. în G.

MISERII

De pe Murș, 1 Sept.

Sciu, că nu e bine să lăsăm ca în peptul nostru să prindă rădăciul desiluzia și desnădejdea, ci în ori ce împregiurări de viață ne-am afla, să cade să ne adunăm și ultima forță și să luptăm înainte pentru schimbarea situații.

O sciu acesta foarte bine și cu toate acestea, nu pot să omor în germene un colț de tristete când ved multe fapte, pe cari n'ar trebui să le facem noi Români, dacă mai ținem să avem viitor în această patrie.

Zilele trecute s'a serbat cu mare alaiu în Teuș amintirea lui Kosuth și mulți au luat parte la ea.

Chiar faptul acesta, că în o comună așa mare ca și Teușul, unde sînt aproape 2000 de Români, oameni viguroși și cu cari de-a fala stai de vorbă, căci is cu cap, chiar faptul, că străinii s'au încuibat așa de mult, cât nu este nici un eveniment mai însemnat, care să nu găsească resnet la ei, deșteptă în noi gândul, că prea sînt îngăduitori locuitorii români, nepoți de grănițeri și prea s'au ridicat peste capul lor venitecii.

Nu vrem să supărăm pe nime, dar nu putem să nu facem trista constatare, că ceea ce lipsește mai ales Teușului în momentele acestea sînt conducătorii, cari să le arete adevărata cale, pe care au să apuce, spre a propăși. Lipsesc oamenii nesinteresati, cari să fie conduși de sentimente curate și cari să deștepte în pepturile și a celorlalți conlocuitori aceleași nobile gândiri; lipsesc conducătorii, cari nu numai să îi îndemne a conserva ceea ce au, ci cari să le deschidă orizonturi largi, noue și noue terene de activitate.

Comună așa mare ca Teușul, cu atâta oameni cinstiți și cu carte, ar trebui se steie cu mult mai bine și să fie un centru de atracție pentru românii din jur.

Constatăm, că au două școle: de băieți și de fete, cari lasă de dorit; au biserică prea mică pentru așa popor numeros; e vorba să se adune fonduri pentru alta, cam târziu ce e drept, dar în sfîrșit bine. Cum stăm acum cu partea cealaltă, cu clasa meseriașilor? Orașel de a două mână, e cu toate aceste forțe cercetat, pentru poziția ce o are, hotelul românesci nu's, nu's nici măiestri români, de cât doră câți-va fauri, nu sînt instituții românești, societăți și reuniuni. O bibliotecă populară, foarte bogată,

o agentură a asociațiunii, o bancă românească mai mică, o reuniune de consum, reuniuni de femei pentru înfrumșetarea bisericii și multe altele s'ar putea face. Uitase-mi, este o prăvălie românească, dar grănițerii din Teuș mai bucnos cumpără de la străini, deși până când s'ar face o reuniune, ar trebui românul sprijinit din resputeri. Meseriași români ar trebui crescuți așezați acolo și sprijiniți de toți, ca să prindă dragoste și să facă avere. Mai bine al tei, de cât cel străin.

Le-am scris acestea în fuga condinului, fără gândul de a supera, ci numai spre a face constatări. M'ași bucura, dacă observațiile acestea ar fi primite cu bunăvoință, cu care le-am făcut.

Junior.

Adunarea fondului de teatru.

Conform programel adunarea societății de teatru român și-a ținut adunarea generală la Bistrița în zilele de 7 și 8 Sept. n. Românii de aici au dat dovadă de multă însuflețire și dragoste față de societate, făcând, ca toți cari au luat parte la ședințele societății să ducă de acolo celea mai neuitate amintiri.

Comitetul societății constatător din vrednicul președinte Iosif Vulcan, casarul Petra-Petrescu, secretarul Dr. I. Blaga, și membrii Em. Ungurian și Vas. Goldiș au sosit la Bistrița Sâmbătă la amiază, fiind primiți la gară de comitetul aranjator în frunte cu protopopul Ger. Domide.

Sara s'a ținut obișnuita întrunire de cunoștință, la care s'au adunat un public foarte numeros din Bistrița și împrejurine.

mărturisii, ce viață duc eu acum de o lună, ce bătaie de inimă, dureri și frică port pentru sermanul băiat, câte odată îmi vine . . . că nu o mai pot suporta! O, nu, nu, lasă-me să o spun odată Dle colonel, asta totu-și nu-l cu dreptul!" — Ea l-și acoperi fața și începe a plânge.

Muerile din jur cu fața și gesturile îi dederă drept; căpitanul tăcea. „Uite încoco bunnă femeie," zise el apoi de odată. Ea își ridică fața plină de lacrimi către el.

„Uită-te!" repeți el întindîndul chipul. Ea îl luă de tot nimită, îl suci în cocol și în colo, se uita întrebativ la amice, la căpitan și nu pricepea.

Cela ridea.

„Dar nu affi chiar nimic la chipiul, ce te-ar interesa?"

Ea ăra-și se uită la ei examinându-l și de odată strigă: „Oh! numărul regimentului! Regimentul fiului meu!" Impetuos acoperi chipiul cu sărutări, grămădi pe căpitan cu atâtea întrebări, cu atâtea rugări, cu atâtea expresiuni de mulțumită, de bucurie, de dragoste, cât el copleșit trebui să aștepte ca răspunsurile, până ce iritațiunea pasiunii îi secă puterea și îi indiosii vocea.

„Măne ai să îți veți fectorul. El e în Ascoli și te așteptă.

Mama fericită voia să-l sărute mână, dar el l-o retrase. La o jumătate de oră ăr călăria înapoi pe calea către garnisouă sa, după ce stete încă mult de vorbă cu sermana femeie, fără al pomeni însă nimic despre medalie.

Abia întors acasă își strigă argatul și facet, cu mult aplomb și fosotindu-și cu-

vintele cu multe semne, ține acestia o lungă cuvintare, care el o ascultă ulmit, cu gura căscată. „Ai priceput?" îl întrebă în urmă. „La poruncă Dle căpitan!" — „Bine, me las pe tine, ca toate acurat așa să se întemple." Cu aceste eși pe ușă afară. Argatul se uită după dînsul, stete un moment dus pe gânduri, apoi apucând o cismă într'o mână și peria în cea alaltă începu a freca din resputeri, murmurând: „Tu ești un adevărat om de omenie; meriți un premiu; mîne cismele tale au să fie cele mai scilpiciose în tot regimentul."

În ziua următoare, dimineta către nouă ore argatul, care sta rēzimat de colțul unei strade, ce ducea în piața principală, zări intrând încetul o țărănă bătrână; foarte gătită, cercel grei în urechi, un frumos lanț de corale după grumazi, o rochie vėrgată lucind în toate colorile curcubeului; pe jumătate mirată, pe jumătate curiosă se uită nimită în jur. Soldatul o privea din ochi apoi se duse la ea: „Femeie bună!"

„Ah, DTa ești omul de care mi-a spus căpitanul?"

„Da, eu sînt acela."

„Mulțam, mulțam! Și fiul meu? Nu e și el aici? Unde e? Pentru ce nu m'a așteptat? Nu i-sa spus, că am să vii? Spune-mi lute unde îl pot afla, și dume la el."

„Ei, chiar în data asta nu se pôte, trăbue să fim cu răbdare și se mai așteptăm așa cam o jumătate de oră. Aici acum vom vedea o fesivitate a regimentului. Unul camarad de al meu i-se predă medalia pentru bravura în luptă. Aceasta ține câte-va minute, până atunci trebuie să avem răbdare."

„Încă o jumătate de oră! O, Dōmne, cum pot eu, să aștept atîta?"

„Adeverat, că DTale țî-se pare timpul acesta cam cât o jumătate de veac, dar n'avem încătrău. Haid să stăm o leacă de vorbă și ne va trece timpul."

„O Dōmne, o jumătate de oră! Dar eu spune-mi, vin soldații chiar aici, aici în această piață?"

„A bună samă, colo au se se posteze."

„Atunci dar înatâ îl voi vedea și pot îndată vorbi cu el."

„Acēsta nu merge."

„El îi dus deja de doi ani. . . ."

„Sciu bine. Dar când soldatul e în șir și ordine, nu-l ertat să vorbescă nime cu el; acēsta doră trebuie să o cunosci. Regimentul e cu totul clar în trēbă asta; aici comandēză colonelul, draga mea, mama nu vine de loc socotită aici, se chiar și a colonelului ea încă ar trebui să se tragă la o parte în răbdare și să aștepte. Pricepi doră, că regimentul nu femeile la făcut."

„Pricep numai cât. . . ."

În momentul acesta se auđi din depărtare zvuitul dobelor și o mulțime de oameni se adunară în piață.

„Vine regementul," zise soldatul.

Bătranei îi bătea inima puternic, întâi stă zăpăcită, apoi făcea de odstă o mișcare, ca și când ar voi să grăbescă înainte trupelor. „Ci ascēptă," strigă soldatul prindēdu-o de braț, „fami plăcerea și ascēptă! De te vede, îi umbla rēu. Vrei, ca să fie trimes în arest? Pentru acēsta puțin îi trebuie. Are numai sa își întorecă capul în loc de drēpta și a păți-to."

(Va urma.)

S'au ținut o mulțime de toaste. Primul a președintelui Iosif Vulcan, care salută pe bistrițeni. Adu mai vorbit protop. Monda, preotul Dan, red. de la „Gazeta“, simpaticul Augustin Paul, prof. Dr. Blaga și alții. S'au petrecut câte-va ceasuri în vorbiri și interesante schimbări de idei.

Duminecă înainte de ședință s'a ținut serviciul divin în imponenta biserică gr.-cat. din Bistrița, care face multă fală bravilor români de acolo.

Adu slujit sta liturgie vicarul Ciril Deac, asistat de mai mulți preoți și 2. diaconi, ér cântările de la liturgie le-au cântat corul plugarilor. Biserica foarte mare era îndesită de public. După sta liturgie s'a celebrat părăstas pentru membrii repansați și apoi protop. Domide a ținut o predică ocazională pentru popor, schițând istoricul societății de teatru, arătând scopul ce urmărește și îndemnând poporul să o sprijinească.

A urmat ședința primă în sala festivă a comitatului. Sala a fost pusă la dispoziția „Societății“ pentru ședința primă din partea comitatului Bistrița.

La masă ocupă loc comitetul compus din: preș. Iosif Vulcan, cassar Petra-Petrescu, secretar Iosif Blaga și membrii Em. Ungurean și Vasile Goldiș.

La masa verde, din stânga mesei președiale, sînt raportorii gazetelor române.

La orele 11 se începe ședința.

Publicul numeros, domni, doamne și țărani asculta cu atențiune discursul festiv al dlui președinte Vulcan, despre artă și adevăr.

Advocatul Ciuta salută cu multă căldură comitetul în numele bistrițenilor și al inteligenței din împrejurime, face istoricul pe scurt al soc. arată scopul ei, vorbește despre contrarii idealismului, de contrarii ideii pentru înființarea teatrului nostru, cari au susținut atunci, când s'a pus baza societății de astăzi, că soc. nu-și va ajunge scopul nici odată. D-sa îi combate cu mult succes arătând zelul și căldura, cu cari comitetul este îmbrățișat pretutindeni.

Dr. Gavrilă Tripou salută adunarea în numele „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“. Cuvintele sale călduroase au fost aplaudate prelungit.

Președintele îi răspunde că soc. fondului de teatru, fca, se bucură când mama ei „Asociațiunea“ o cercetează. „Spune mamei, că fca ei progresază!“

Bătrânul învățator Ignat Seni saluta societatea în numele reușinței „Mariana“.

Urmază punctul 2. al programului. De secretar sînt numiți: Vas. Goldiș și Dr. Iosif Blaga.

Secretarul Blaga cetesc raportul general al comitetului pentru anul de gestiune trecut. Pentru cenzurarea lui se alege o comisiune de 5.

Urmază raportul cassarului, despre averea societății, ajunsă la 310 mil cor. care se predă unei comisiuni spre cenzurare.

Se cetesc apoi raportul special al comitetului referitor la înființarea teatrului și modificarea statutelor. Se încredințează o comisiune cu cenzurarea lui. După aceste dl prof. Păcurariu din Năsăud ține o conferință liberă foarte interesantă, despre „Frumos și artă“.

După terminarea ședinței s'a ținut banchet în sala cea mare de la Gewerbehaus. la care au luat parte o sută persoane, după banchet petrecere populară în grădina „Bombardir“ unde 12 călușeri au dansat Călușerul și Bătuta.

Sara, în fața unui public foarte numeros s'a ținut concertul și teatrul tot în sala de la Gewerbeverein sub conducerea destoinică a stud. Leonida Domide, corul mixt al plugarilor interpretează cu succes piesa lui G. Dima: „Ce faci Ionă?“ După succesul țărânilor române apare pe scenă dna Elena Eitl n. Florian, fermecând cu distinsul d-sale joc la pian, publicul, care erumpe în sgomotoase aplause sub impresia magistrului „Deșteptă-te Române“ de la sfârșitul „Ilustrațiunii Române“ de Karraez.

A doua artistă română, d-șora Virginia Gall, a fost la înălțime. Aria din opera Troubadour de Verdi și Chanson Espagnol de Delibes, au fost ascultate cu atâta plăcere, în cât în entuziasmul general a trebuit să repeteze piesa ultimă.

După concert a urmat predarea pieselor „Trei doctori“, comedie localizată și „Ruga de la Chiseteu“, comedie de Iosif Vulcan.

Prima comedie a fost predată cu dibăcie din partea meseriașilor din loc. Cu deosebire s'a remarcat jocul de scenă și verva, cu care a jucat învățatorul Teodor A. Bogdan. Ruga de la Chiseteu ne-a oferit un colorit de costume cum nu se pôte mai frumos.

Succesul a fost foarte mulțumitor. În pauza dintre cele două piese teatrale, ne-a făcut d-șora Gall o surprindere plăcută. A apărut ca Româncuța în costum național din ținutul Huedinului. Și a cântat fermecător. Dulcele grai românesc parcă să mlădieză, farmecă mai mult, prinde viață nouă.

Ședința a II. ținută Luni e încunjurată de mult interes. Singuraticile comisiuni își cetesc rapoartele, cari se leu spre știință cu multă plăcere. S'au înscrisi numeroși membrii noi.

Punctul cel mai însemnat al ședinței a fost: Raportul comisiunii esmise pentru a cenzura raportul și propunerile în chestia modificării statutelor. Sub presidenția d-lui Ciril Deac s'a ținut o ședință, care aduce propunerea, ca, fiind modificarea statutelor de prisos, căci în cadrele (statutelor) celor existente se pot face pașii societății, statutele existente să rămână și de aci înainte.

Pe anul viitor societatea a fost invitată să-și țină adunarea la Sebeșul-săsesc, ceea ce se primește cu bucurie.

Se mai cetesc disertațiile „Cum jucăm teatru?“ de Dr. Valer Branice și „Ceva din psihologia plăcerii estetice“ conferință de Dr. Iosif Blaga.

În mijlocul urărilor celor prezenți președintele încheie adunarea.

Luni sara a fost balul splendid succes și apoi excursiune la Năsăud.

Rap.

Capitulul bisericii catedrale gr.-cat. de Gherla, cu durere anunță morțea

**Magnificului și Reverendisimului Domn
IOAN PAPIU,**
preposit capitular, vicar gen. episcopesc,
inspector al școlilor diecesane etc.

Intimplată în 8 l. c. în anul al 67-lea al vieții, 37 al preoției și 12 al canoniciei, — după un morb îndelungat suferit cu paciință creștină și provădit cu ss. sacrameente.

Gherla, la 8 Septembrie 1902.

Decedatul în Domnul a depus examenul de maturitate la gimnasiul din Blăș, studiile teologice și le-a făcut în seminariul Stei Barbara din Viena. După terminarea studiilor — la an. 1864 a fost aplicat în gremiu ca arhivar și protocolist diecesan, la an. 1865 a fost numit profesor, ér apoi director la gimnasiul românesc din Năsăud — deschis numai cu doi ani înainte de aceea, și a funcționat acolo — propunând limba română și greacă — până la an. 1869, când a fost numit de spiritual la institutul regn. corector din Gherla. În decursul timpului cât a funcționat în acest oficiu a dezvoltat o frumoasă activitate pe terenul bisericesc literar publicând mai multe scrieri aschetice, cuvintări bisericesci pe Dumineci, sârbători și funebreale, între cari relevez opul „Oriens Catholicus“ în limba română și latină, din care op a fost prezentat un exemplar — prin Nunțiul papal din Viena și actualului glorios Pontifice Leon XIII.

A edat apoi mai multe cărți didactice pentru școlile populare. În 2 Ianuarie 1891 a fost numit canonic-prebendat, și a înaintat până la gradul de preposit. În calitate de canonic a presidat mai multe dicasterii bisericesci-scolastice, și a fost mai mult timp director la preparandia diecesană.

Vestea morții a străbătut cu pretutindenea, numeroase rudenii, pe cum și mulțime de popor s'a grăbit să fie de față la înmormintare, ce s'a sevrișit în 10 l. c. la 3 ore p. m. Întreg clerul gremial în frunte cu Escellentisimul Domn Episcop, a luat parte la înmormintare, apoi toate oficiile civile din Gherla, preoți și public distins atât din loc cât și din împrejurime. Serviciul funebral s'a îndeplinit prin Rvsm. Domn Alexandru Bene, canonic, director preparandial, asistat de cătră Cl. Domn Dr. Petru Fabian, asesor consistorial și profesor de teologie ca diacon, după ce decedatul a lăsat expresă dispozițiune testamentară că să fie probodit numai de un preot și un diacon, și să nu se rostască nici o predică funebrală.

A lăsat o fundațiune familiară de stipendii.

Să rugăm pe preabunul și înduratul Dumnezeu să facă pe cel ce l'a luat cu rinduiela sa — moștean al bunătăților dumnezeescl, în curțile dreptilor, într-o pomuirea cea vecinică.

Odihnescă în pace!

Noutăți.

Întru mărirea lui Dumnezeu. Curatoratul bisericesc din Valea-Jidanului își ține de plăcuță datorința a aduce și pe această cale mulțumită armătorilor și credincioșii ai bisericii cari la stăruința și îndemnul zelosului nostru preot On. Pompeiu Butnariu, au contribuit la înfrumusețarea stelușelor bisericii cu următoarele obiecte: 1. Gavril Florea și soția o convertă pe sfântul prestol în preț de 12 corone; 2. Veduva lui George Țipeș nascută Maria Handaric, o convertă pe sfântul prestol în preț de 16 cor.; 3. Toma Butnariu, pentru proscemie o față de masă cerată în preț de 8 cor.; 4. Ana Autunoiu o pănzătură cerată în preț de 16 cor.; 5. George Boreiu, cu soția, o față de masă de bumbac cu flori prin trînsa în preț de 20 cor. și un rînd de ornate sacre în preț de 80 cor.; 6. Grigorie Mărza un prapor în preț de 36 cor. și un rînd de ornate sacre în preț de 70 cor.; 7. George Butunoiu Aron și soția, Niculae Timariu și soția, George Handaric și soția, Mihail Preotesi și soția, Vasile Voideșiu și soția, un rînd ornate sacre din mătasă în preț de 100 cor.; 8. Tanașie Handaric și soția, o cruce de argint de china în preț de 30 cor.; 9. Catrina Butnariu cu ginerele său Gavril Toplicean, o cădelniță de argint de china în preț de 32 cor.; 10. Domnișora Paulina Precup, un stichariu pregătit de deasa și o iconă cu cina de taină în preț de 20 cor.; 11. Teodor Țipeșiu cu soția Florea, un stichariu în preț de 10 cor.; 12. Dna Raveca soția Dnului Iuliu Nagy, comerciant, un Euchologiū de Blaș în preț de 8 cor.; 13. Gavril Colcea, un tablou al Preacuratei Vergurei Maria în preț de 8 cor.; 14. Iftin Voidășiu cu soția, un epatrafir pentru înmormântarea pruncilor miel în preț de 10 cor.; 15. Pavel Boeriu și soția, 2 feșnice pe sfântul altar, din lemn colorate în preț de 2 cor.; 16. Mihail Clocea și George Negru juni, 2 feșnice mari de lemn, colorate în preț de 6 cor.; 17. Pavel Timariu, un tablou în preț de 10 cor.; 18. Iosif Wivirschi o tōcă de fer și un tablou în preț de 24 cor. Bunul Dumnezeu le respălătească și înmulțască darul ca se mai potă contribui la Sfînta maică biserica din prisosul lor! Să-l țină bunul Dumnezeu și pe preotul nostru On. Pompeiu Butnariu, ca cu același zel să își împlinescă și de aci înainte misiunea de preot. Valea-Jidanului la 24 Aug. 1902. Curatoratul bisericesc: Todor Tertala, curator primar. Augustin Rîșniță, înv. not. șed.

Sciri personale. Niculae Ionaș iubitul și de toți cunoscutul nostru fost profesor de cant bisericesc, a părăsit pe mai mult timp Blașul, la nepotul său prof. Niculae Brănzeu. Dumnezeu să-l readucă cu bine în mijlocul nostru.

Hymen. Ioan Lengyel, cleric absolut și Cornelia Petrișor, anunță cununia lor, care se va celebra la 15 Sept. st. n. p. m. în biserica gr.-cat. din Rimeș. — Ioan Șuteu, cleric absolut și Amalia Fulea, anunță cununia lor, care se va ține Duminecă în 28 Septembrie n. la orele 3 p. m. în biserica gr.-cat. din Tothaza.

Concurs Pentru dobîndirea stipendiilor din fundațiunea vicariului „Köszeghy” se deschide concurs cu termen până la finea lui Septembrie st. n. Pot recurge iuriști și studenți gimnaziali de origine nobili români din Maramureș. La concurs sînt a se alătura carte de botez, atestat despre origine nobilă și română și testimoniul din anul scol. trecut. Recursele titulate către comitat sînt a se trimite la subscribul. Sighet la 8 Septembrie 1902. Tit Bud, vicariul Maramureșului.

O frumoasă serbare. Primim următoarele șire din Baia-mare: Cu vină plăcere vin a Vă înregistra despre o solemnitate, care la noi Români, pe cât e de rară pe atîta e

și de înbucurătoare, înțeleg onomastica minelor Leopoldiane din Valea Borcutului, dintre a căror proprietăți unul, Spectatul Domn Alexiu Pocol, bărbat cu trăgere de inimă către biserică și neamul său — e român. Inima omului saltă de bucurie și emoțiunea a stors lacrimi din ochii tuturor Românilor, când 150 lucrători de mine, în portul lor național, între sunetele muzicii băiașilor, în frunte cu iubitul lor proprietar, Dl. A. Pocol, după multe decenii de grea încercare, acum pentru prima oară, au putut să vină cu solemnitate la casa Domnului, ca din inimă să-l înalță mulțumita pentru ajutorul și darul primit și se ceră grație și binecuvîntare și pentru viitor. După celebrarea s. liturghii a urmat un act asemenea înălțător la casa Domnului proprietariu Pocol. Valea resuna de bubuitul detunaturilor și aerul era plin de strigătele de bucurie a locuitorilor — vre-o 500 de lucrători și sîracii ocupau mesele din curte și grădina. Era Dîmna casei — un exemplar a mamei evlavioase și economel bune, umbra ca un ânger, între sîrmani ospătându-l pe unul fie care cu mâna sa proprie — scena această, ce ne amintesece ospetile din secolul primii al creștinătății. La 6 ore Dl. Alexiu Pocol a dat un prânz festiv, la care au luat parte afară de reprezentanții bisericii greco-catolice, deputatul dietal, primarul și senatul orașului Baia-mare, consilierul regesc de mine, directorii celor alalte mine mai multe dame și domnișore și alții din elita societății din Baia-mare, vre-o 70 de persoane. Un act de înălțare și însuflețire națională a fost pentru poporul nostru solemnitatea din Baia-mare și Valea Borcutului și-I gratulăm Spectatului Domn Alexiu Pocol, că a dat ocaziune la această. Un român.

Despărțemintul Blaș al Asociațiunii și-a ținut Dumineca adunarea cercnală în comuna Tîr, lângă Blaș. Comitetul a fost salutat cu multă însuflețire de clericul Nic. Berghian. A luat parte la adurare multă inteligență și popor. S'a constatat înse lipsa mai multor dîni din Blaș a preoților și învățătorilor din jur. Cu prilejul acestei adunări tînerul Emil Vlăssă, proprietar în Sâncel, a ținut o interesantă prelegere economică despre cultivarea pămîntului. A arătat felurile de pămînt, modul simplu de a se cunoște soiul pămîntului, prin analize făcute în borcane de sticlă, și modul lucrării unei moși în mai multe table. Poporul adunat în număr mare l'a ascultat cu atențiune. La propunerea dnului Pecurariu, despărțemintul va tipări pe cheltuiala sa această disertație și o va împărți gratuit printre popor. Comitetul despărțemintului și redacțiunea foilor noastre a distribuit o mulțime de cărți printre cei ce sciū ceti, și pentru biblioteca populară. După adunare a urmat banchet și petrecere populară. Er sara dans, care a decurs cu multă voe bună. În favorul școlii sa realizat un venit de 63 cor. 8 fil. din intratele petrecerii.

Statua lui Matia. Clujenii au ridicat o statuă ecuestră regelui Matia Corvinul, pe care au de gând să o desvălăscă cu mari solemnități la 12 Octobrie n. Maies-tatea Sa va fi reprezentat prin archiducele Iosif.

Dare de samă și mulțumită publică. Cu ocaziunea petrecerii aranjate de inteligența română din M.-Uiora cu concursul tinerimii din jur, pentru înființarea unui cor la biserica gr. cat. din loc a încurs un venit brut de 232 cor. 70 fil. Din suma această subtrăgându-se speșele de 132 cor. 70 fil. rezultă un venit curat de 100 cor. Cu această ocaziune au încurs următoarele suprasolviri marinimose: Felix Károly, director la fabrica de sodă 6 cor., Societatea „fabrica de sodă” 20 cor., Fritz Pál, șef al oficiului de băi, Bazil Pop câte 2 cor., Virág J. 3 cor. 40 fil., Bőjthe K. protopretor 2 cor. 60 fil. Ionasz I. Rus N. notar, Dergan I. executor reg., Pătacean G. cand. de adv., Baciu I. câte 1 cor., Horvát M. 1 cor. 40 fil. Kastaleló H. 1. cor 80 fil., Gajja A. st.

fil., Iónca S. preot ref., Buzdugan M., Me-saros I. cand. de adv., Maior N. st. în med. Moldovan V. stud. fil., Truța I. subnotar, Erdélyi A., Pop O., Iavorski I., Dunszt Gy., și Szabó K. câte 40 fil., Crăsan V. preot 80 fil. În numele comitetului aranjator exprimăm și pe calea această mulțumite P. S. Domnului pentru suprasolvirile marinimose, cu cari au binevoit a contribui. Mureș-Uiora, la 6 Septembrie 1902. Dr. Sebastian Radu președinte. Dr. Aurel Sava casar. — La petrecerea aranjată în Tîr la 7 Sept. n. cu ocaziunea adunării generale a Despărțemintului XI Blaș al Asociațiunii au încurs în total suma de 150 cor. 72 fil.; dintre cari suprasolviri 24 cor. 20 fil. de la următorii Prea Stimați Domni: Ioan German, profesor pensionat în Blaș, 2 cor., Alexandru Albini, paroch în Cîmfud. 2 cor., Dr. Iuliu Maniu, avocat archid. Blaș, 2 cor., Gál Mikloș, preot rom. cat. în Tîr, 1 cor. 60 fil., Luca Rusan, proprietar în Blaș, 2 cor., Basil Pop, jude comunal în Poiana, 2 cor., Dr. Ambrosiu Chețan, prof. gimnas. Blaș, 1 cor., Ioan Fodor, prof. gimnas. Blaș, 1 cor., Dr. Eugen Solomon, medic cercnal Blaș, 1 cor., Emil Dragea, înșător Târlău, 1 cor., Dșora Ana Spinean, învățătoare în Veza, 1 cor., Ioan Magda, notar diplom. în Benic, 1 cor., Ioan Cristea, Zlatna, 1 cor., Nicolae Cristea, preot în Valea-Bulzului, 1 cor., Iosif Magda preot în Feneș, 1 cor., Ioan Ianza, jude în Blaș, 1 cor., Dșora Eugenia Săbăduș, Pănad, 60 fil., N. N. N. din Blaș, 40 fil., Aurel Frățilă, proprietar în Tîr, 40 fil., Iacob Muntean, învățător Coșlar, 20 fil. Au mai sosit ca oferte marinimose încă de la Prea Stimații Domn Mihail Străjan profesor la licenț Carol I. Crajova 4 cor. 72 fil. și de la St. Domn Aron Betecuț, notar cercnal în Benic 2 cor. Pentru care le exprimăm și pe această cale tuturor mulțumitele noastre ferbinti și în special domnului M. Străjan, care până acum necontenit ne-a sprijinit prin diferite oferte și donațiuni. Subtrăgându-se din suma încursă speșele de 87 cor. 64 fil. rămîne venit curat de 63 cor. 8 fil., care banii sînt destinați pentru școala noastră română gr. cat. Tîr, 10 Septembrie n. 1902. Comitetul aranjator.

Necrolog. † Iulian Aldica, teolog anul al III-lea, în Blaș, după un morbgreț, împertășit cu sfintele sacrameente ale muribunților, a trecut la cele eterne, Sămbătă în 6 Sept. a. c. la 11 ore sara, în anul al 24-lea al etății.

† Ștefan Velțan, cler. abs de an. II. după cum anunță o telegramă primită din Veștem, a murit ieri după amez în urma unei nefericiri, descărcându-se o pușcă cu care umbra.

În veci omintirea lor!

Atragem atențiunea cetitorilor nostri asupra

„CALENDARULUI UNIRII”

de pe anul comun 1903, care e sub tipar și în curînd va apăre. Va cuprinde pe lângă Șematismul provinciei archidieceșane o fôrte avută parte literară cu mai multe ilustrații cu subiecte romănesci și ocașionale.

Formatul e 8° mare și va cuprinde 12—15 coli.

Va costa numai 50 fil. plus porto postal 10 fil.

Prețul se pôte trimite și în timbre.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Nouă lumină asupra Unirei cu Roma.

— Din cartea cea mai nouă a dlui Dr. A. Bunea. —

(Continuare.)

Dacă acum socotim, că au fost chemați la sinod protopopul fie căruil district, preoții din fie care protopopiat cu 2—3 oameni de cinste și că pe cum au ascultat Brașovenii, cari umblau să se lapede de unire, așa și încă și mai tare vor fi ascultat ceilalți protopopi, preoți și mireni de glasul Arhierelui lor, atunci ne putem închipui ce adunare și manifestație impositantă pentru unire a fost sinodul de Joi până în Sâmbăta Rusaliilor, adică din $\frac{2}{13}$ — $\frac{4}{16}$ Iunie 1701. Documentele contimpurane o și descriu ca o adunare, care prin multimea poporului adunat întrecă chiar și intrările sârbătorești ale principilor transilvani în Alba-Iulia. În procesiunea, care a dus pe Mitropolitul Atanasie la biserică, au fost peste 2000 de mireni, er preoți peste o mie, protopopi 54 și mai mulți diaconi ceremoniari și capelan. Er la intrarea în biserică erau adunați Românii în număr așa de mare, în cât și-se păreau o mare vastă. ¹⁾ Cu aceste documente de origine catolică consună și documentele de origine acatolică românească, publicate de curând, căci și în acestea se spune, că în Sâmbăta Rusaliilor ($\frac{4}{16}$ Iunie 1701) la instalarea lui Atanasie și la sinodul ținut de el au fost de față „mai mulți de o mie de preoți bogăți, și din mireni,“ și că „mergea înainte mult nărod de preoți câte patru câte patru.“ ²⁾

Armonia și însuflețirea, cu care toți protopopii, cu preoții și mireni adunați ca reprezentanți al poporului românesc, s'au declarat din nou pentru sfinta unire, a fost turburată la procesiunea instalării de doi Greci și un popă, tustrei Brașoveni, cari stăteau la porța mănăstirei și sbierați cât îl lua gura, că ei nu pot suferi, ca în biserică făcută de Mihail Viteazul neunit cu biserică Română să se instaleze acum un episcop unit cu acea biserică. ³⁾ Er după instalare, când mitropolitul Atanasie „în glas de surle și de trimbite și de tobe egind din cetate au venit la mitropolie, acolo au arătat poezurile de mai sus scrise, care vor să le fie. Atunci Brașovenii cu țara Bârsei, și Făgărășanii cu toții s'au lăpădat, că nu le vor ține, eră ei împingându-i de spate i-au scos din mănăstire.“ ⁴⁾ Etă cât de mare a fost indignația Românilor ardeleni față cu Brașovenii și Făgărășenii, cari pentru interesele lor, particulare s'au pus în conflict cu interesele comune ale celor alalți frați ai lor, făcând cauză comună cu Ungurii și Sașii, cari atât de mult asupriseră bietul popor.

De la Șaguna în cōce s'a format o școlă, care fabrică istorie în contra tuturor mărturiilor contimpurane, susținând, că numai un număr de tot neînsemnat de Români Ardeleni s'ar fi unit, aducând ca argument întru susținerea aserțiunii lor numai presupunerea falsă, că documentele contimpurane fiind de sorginte catolică nu sînt vrednice de creștin. ca și când în cea mai estinsă biserică creștină de pe suprafața pămîntului, cum este cea catolică, nu s'ar afla oameni cinstiți, cari să vrea a spune adevărul. Acum avem, har Domoului, documente contimpurane lăstate moștenire de Români neuniți, cum sînt cele publicate de domnul Stinghe. În acestea ni-se apune apriat, oă mult timp și după sinodul din 1701 numai Brașovenii cu țara Bârsei și cu Făgărășenii, cari la început încă fuseseră uniți, s'au lăpădat de unire și au persistat în separatismul lor. În aceste documente, după ce se deplâng „frații cari au rătăcit din pravoslovie,“ se spune și cine a rămas în neunire: „Etă cu voia lui Dumnezeu au rămas preoții de la Brașov și de la Făgărăș, împreună cu bisericile din ținutul Bârsei, din fetele Sionului, care nu și-au stricat logodna de cătră mirele său Christos, și Grecii din Ardeal și unii din Români,“ cari adică se țineau de bisericile amintite. „După vremea, ce s'au unit Atanasie cu popii Ardealului și au rămas țara Bârsei și Făgărășul numit (pote vrea să zică: neunit), căți preoți au irebuit, nu s'au mai preoțit la Atanasie, ci s'au preoțit tot în țara muntenescă“ ¹⁾ În aceste documente se arată așa dară Ardealul ca unit, în contrast cu țara Bârsei și Făgărășul ca neunit în urma protestului din 1701. Mai interesant este înse, ca și „Plângerea mănăstirii din Prislop“ scrisă în contra bisericii unite de un călugăr neunit din veacul al XVIII-lea, pe lângă toate neadevărurile și invectivele, ce le înșiră în stichuri, nu pote să nu recunoască, că întreg Ardealul s'a făcut unit:

Sub acest arhieru (Atanasie) pe Ardealul
Ticăloșesce l'au impresurat amarul.

Că au rămas cu latinii în unire
Spre a lor vecinică perire.

Că după ce Ardealul cu papistașii s'au uniat,
Și la Papa cu totul s'au plecat

Căci Ardealul era îngropat tot cu unia
Pe cum de de mult, în rătății Ninivia. ²⁾

Dar deși Brașovul cu țara Bârsei și cu Făgărășul s'au lăpădat de unire la 1701, totuși bisericile lor au rămas și mai de parte supuse cât-va timp jurisdicțiunii episcopilor uniți. În ce privește cestiunile dogmatice nu ascultau de episcopul unit, ci de mitropolit din Bucuresci, care le sfînția și preoții de lipsă și cu acēsta ocaziune îl puneau „sub grōznică afurisănie și sub mare blăstēm,“ ca să nu se facă cum-va uniți. ³⁾ dar în toate cele alalte afaceri administrative și judecătorești, bisericile amintite și Grecii

atrnau de episcopul unit, căruia îi plătiău dăjdiile obiceiuite și i-se supuneau întru toate. Etă cum recunosc raportul acesta de subordinație înșiși Românii din Scheil Brașovului: „Măcar că la unirea sfînției sale vlădicăi Ardealului alui Atanasie, avu'tam și noi întrebare de rindul unirii, dar vedându-ne, că stăm la credința legii noastre și nefind nici o silă împărătescă, ne-au lăsat ca să ptem trăi în pace în lucrurile legii noastre, sub mila marelui împărat. Și cele ce au fost poruncile și lucrurile vlădicăi Ardealului, ce au fost la mitropolia Belgradului, au venit la protopopul din Brașov și el au purtat grije de eparchie și de toate isprăvile și poruncile vlădicesei și de glōbe și de birșaguri și de dăjdiile popilor și s'au trimis la vlădica și de s'au întâmplat după unirea Vlădicăi Atanasie a se popi vre-un popă aici la Brașov, sau în ținutul Bârsei, care am rămas neuniți, vrënd a trăi noi în ce ne-am pomenit, în legea grecescă cea veche, s'au dat Vlădicăi de aici numai darul, ce s'au cădut, er preoția s'au dus de o a luat de la vlădica din credința legii vechi grecesci, er alte slujbe ale scaunului și dăjdiile vlădicesei, cât ni-s'au aruncat, am dat tot, și din altele ce ni-s'au poruncit, am ascultat de toate, numai afară de rindul lucrului legii... Așa și acum să stăm întru cele ce am avut ale legii și ale aședămintului nostru și în zilele măriei sale domnului Vlădicăi Ion (adecă Patachi).“ ¹⁾

Pe când de o parte aceste cuvinte ne arată raportul Brașovului, țării Bârsei și Făgărășului față cu mitropolitul din Bucuresci și cel unit din Alba-Iulia, pe atunci de altă parte ne dovedesc, că de neîntemeiate sînt acușele ridicate în contra episcopilor uniți, că ei ar fi prigopit pe neuniți. Acești episcopi s'au silit a reduce și pe disidenți la unitatea și comuniunea cu Românii uniți, dar silă conștiinței lor n'au făcut.

(Va urma.)

CRUMIRUL

sau

călăuzul prin deșert de K. May.

◆◆◆

(Continuare.)

Într'aceea se făcu târziu, și afară re-sună strigătul: „Hai aal-el-sallah — pregătesce-te pentru rugăciune, când sōrele să enfundă în marea de năsip!“

Așa dar a sosit el-Mogreb, timpul rugăciunii la apusul sōrelui. Ne muiarăm mâinile în apă, eșirăm dinaintea cortului și ne aruncarăm cu fața la pămînt, afară de Percy, carele rămase ședënd. În decursul

¹⁾ Nilles, Symbolae, p. 320—321.

²⁾ Stinghe: Istoria ect. pag. 25—26.

³⁾ Nilles ibidem.

⁴⁾ Stinghe: Istoria bisericii Scheilor Brașovului, pag. 27.

¹⁾ Stinghe istoria bis. Scheilor pag. 25, 26 și 44.

²⁾ Vezi „Plângerea“ acēsta în „Telegraful român“ din Sibiu, 1898 Nrii 24 și următorii.

³⁾ Stinghe: Documente, p. 38, 48.

¹⁾ Stinghe, Documente, p. 30—32. Observăm, că documentul, din care am citat, este pus de domnul Stinghe la anul 1701, pe când nu pote fi de cât de pe timpul episcopului Ioan Patachi, de ore ce se amintesc în el nu numai Atanasie († 1713), ci și Patachi, care s'a instalat în 1723.

călătorilor mele printre musulmani nu m'am retras nici odată de la spălările și rugăciunile lor și cu toate acestea cred că am rămas un creștin destul de bun.

După rugăciune, șeicul se puse călare, pentru a îngriji de siguranța turmelor. Eu îl însoții, de ore ce doriām să vorbesc cu dînsul între patru ochi despre servitorul meu. Acesta se afla eră-și la marginea satului, lângă calul meu.

„Achmed“, l-am strigat, „tu nu te vei depărta nici un paș de lângă calul meu și chiar și la noapte, când vei dormi, îl vei lega de tine!“

„Înțeleg, sihdi,“ răspuse el. „Pentru ce atîta precauțiune?“ mă întrebă șeicul înaintîndu-mă de parte. „Nu ești tu oșpele meu, a cărui avere este sigură, pînă ce el se află la mine?“

„Îmi vei reda tu eră-și armăsarul meu, dacă mâne dimineață va fi dispărut?“

„Cine să-l ducă de aci?“

„Saadis-el-Chabir.“

„Te înșeli. Pe noi nu ne va fuja. Apoi de altcum jurămîntul sîu îl reține la noi trei zile.“

„Eu nu mă încred de fel într'insul. Și apoi de unde știi tu, dacă el a fost numai singur colo jos în valea Milleg?“

„Chiar și dacă ar fi avut încă soți, el n'ar cuteza să atace satul lui Ali-en-Nurabi. Mă cunosc el. Măne vom merge la valea Milleg, spre a cerceta, dacă aflăm pe cineva pe acolo. Ne însoțesci, effendi?“

„Nu.“

„Pentru ce? Pînă atunci calul tîu se va fi odihnit.“

„Nici eu, nici calul meu n'avem lipsă de odihnă, deși eu acum călăresc pe un cal de al tîu. Eu numai pentru aceea rămân acasă, fiind că nu voesc, ca tu să comiți o erore mare.“

„Despre ce erore vorbești?“

„N'ai zis tu, că Achmed a făcut o erore mare, călărînd cu mine? Și acum tu însuși voiesci ca să te însoțesc! O, șeicule, de când este obiceiul în țara Sibera-ilor, să-ți însuși oșpele? Eu am călătorit prin Sahara de la muntele Abiad în vest pînă la Vah-el-Dakel în est, de la muntele Al-deda în nord pînă la intricoșatul deșert Tintuma în sud; am fost în Egipt, în țara sfîntă el-Arab, apoi tot mai de parte pînă la țara curzilor și a persilor; am fost în țări și la popore, al căror nume tu nu l'ai auzit nici odată, dar nicăiri n'am dat de un șeic, care să fi făcut, ca obrazul oșpelui sîu să roșescă de rușine. Eu știu, că armăsarul meu întrece în înțelă pe alba ta, și cu toate acestea am renunțat de a mă rămăși cu tine, de ore ce locnesc sub coperișul cortului tîu. Și tu? Voiți merge de aci în țara triburilor Kramemssa, Segrelma, Meșeer și Neșaima; chiar și peste șottul cel mare voi trece, pentru a cerceta încă odată pe Merasigi. Ce să le spuți la toți aceia, dacă mă vor întreba despre șeicul Ali-en-Nurabi de la despărțimîntul Uelad Sebira? Voiți trebui să le povestesc, că tu îți însuși oșpeții, că pe mine m'ai numit gîaur, deși eu chiar astăzi am făcut rugăciunile dimpreună cu tine. Tu mă numești gîaur, fiind că mă rog la Isa-Ben-Marrjam (Isus, fiul Mariei). Dar ce zice profetul despre el? Nu zice chiar sfîntul și învățătorul islamului, că la ziua cea de pe urmă Isa-

Ben-Marrjam se va coborî pe moșea. Om-mijadilor în Damasc, spre a ținea judecată asupra tuturor morților și viilor? Așa dar pentru ce numești gîaur pe acela ce se roagă la el? Răspunde-mi, Ali-en-Nurabi!“

Am observat perplexitatea în care l'au adus cuvintele mele.

„Cine ți-a spus, că eu te aș fi numit gîaur?“ întrebă el, după o tăcere mai îndelungată.

„De ce mai întrebî, după ce știi sigur că tu ai făcut-o? Privește, de gâtul meu este atîrnată cartea cea sfîntă; eu sum un Hafzih, unul care cunoște coranul de-a rostul. Spune, dacă este culva permis, să mă numescă gîaur!“

„Nu; tu nu ești kafir, nu ești gîaur!“

„Atunci de ce ești supărat pe Achmed pentru mine?“

„Nu pentru tine te supărat pe el, ci pentru aceea, că el și-a părăsit satul, spre a merge la oraș!“

„Tu însuși l'ai silit la acesta! El a mers ca să-și câștige prețul pentru Mochallah. Așa dar de ce ești supărat pe el?“

„Nu-s supărat.“

„Pentru ce nu vrei să-l dai pe Mochallah, sufletul vieții sale?“

El se simți adus în strîmtore și răspuse tragănd: „Eu sum un șeic, pe când el este numai un războinic.“

„Allah să-ți păzescă gândirile! Achmed te vrea dora pe tine de soție? El o voesc pe Mochallah, fca ta, și acesta dora nu este șeic! Dumnezeu poate să înalțe și poate să răstorne. Achmed este brav, credincios, drept, blînd și înțelept; azi înse nu mai vrea să vorbească despre lucrul acesta. Gîndesc-te bine, o șeicule, și ast fel vei recunoște, că el este vrednic să poședă florea Uelad Sebira-ilor.“

Conversațiunea încetă. Făcurăm un încunjur mare în jurul satului și pe timpul rugăciunii de sară ne reînțorserăm. După cină să aprinse în mijlocul satului un foc mare, în jurul cărui se adunară toți bărbații spre a spune la povești. Un cîns înainte de miezul nopții merserăm la culcare.

În cortul șeicului se întinseră țole pentru a ne scuti contra răcelei nocturne, ce domnesce în acele regiuni, ziua atît de caldă.

„Dormiți liniștiți și siguri sub coperișul meu, zise Ali-en-Nurabi. „Allah să fie cu voi. Noapte bună!“

Câte-va minute mai tîrziu el horeăia deja în toate tonurile unei scale cromatice. Colonelul și englezul îl imitară în curînd. Eu îmi luai revolverele, și ridicându-mă de pe așternut, mă tîrîi afară din cort.

În sat domnia liniște completă. În depărtare se auzia urletul unei hiene, căruiă îi răspundea lătratul unui șacal. Pe Achmed l'am aflat la locul sîu. El era culcat între calul meu și între al sîu, avînd căpeștele lor înfășurate în jurul corpului sîu.

„Hamdulillah, bine că vii!“ zise el. „Am așteptat după tine, cum așteptă noaptea după rouă.“

„Pentru ce? Așa grabă mare ai? Încă n'a sosit miezul nopții.“

„Nu; dar Mochallah, corona ficelor, este deja aci. Ea așteptă deja colo la palmi. A trecut pe aci eu o minută înainte de sosirea ta.“

„O minută? O minută întregă? Grozav! Acum nu mă mai mir, că ai așteptat după mine, ca noaptea după rouă.“

„Sihdi, ai vorbit deja cu șeicul?“

„Da.“

„Și ce ai zis?“

„Nimic. Dar despre aceasta putem vorbi mai tîrziu. Acum du-te, grăbește, ca nu cum-va „corona ficelor“ să se supere pe tine!“

„Effendi, mai întăiu trebuie să-ți spun ceva.“

„Ce?“

„După ce se însără, am auzit, colo jos tu tușurile de salcâmi și migdale, cîntînd filomela și fiind că îmi place mult cîntecul ei, m'am dus mai aproape. Stăteam cu calul între tufe. De odată văzui trecînd pe dinaintea mea un bărbat, care n'a fost altul de cît Saadis-el-Chabir.“

„L'ai cunoscut cum se cade?“

„Cum se cade.“

„Te-a văzut?“

„Nu.“

„Și tu crezi că a fugit?“

„Nu, pentru că a jurat să rămână.“

„Atunci lucrul nu e suspect de fel. În sat nu vrea să-și facă nimeni treabă cu el, și ast fel, fiindu-l urît, el lăsă la largul în preumblare.“

„Nu crede, sihdi! Acest crumir este mai periculos și mai veninos de cît Assaleh (cel mai periculos șerpe al deșertului).“

„Îți dau drept. Dar, nu știi, ore re-înțorsu-s'a el în sat?“

„Nu știu, pentru că am trebuit să mă reînțorceră-și aci, ca să mă găsesci.“

„Acum, pleacă. Dacă voiți observa ceva conturbător pentru voi, voiți imita strigătul unui vînderu, care este stăruit din somn.“

„Câtă vreme vei avea paciență să ne aștepti, sihdi?“

„Pînă când Mochallah va fi primit cel din urmă sîrut al tîu. Dumnezeu este prea îndurat, dar nu și față de mine, pentru că mie nu mi-a dăruit nici o Mochallah.“

„Effendi, vei căpeta destule, pentru că eu îți voi vesti numele în toate țările pămîntului; despre acesta te asigur!“

(Va urma.)

Bibliografie.

A apărut:

Anuarul V. al societății pentru fond de teatru român, pe anul 1901—1902. Brașov (Tipografia A. Murășianu). Pe estensiune de 266 pagine 8° mare cuprinde: Pecuvîntare de secretarul Dr. I. Blaga; lista comitetului și bărbaților de încredere; discursul rostit de presidential I. Vulcan la deschiderea adunării generale din 1 August 1901, ținută în Șimleu; „Un capitol din activitatea diaconului Coresi,“ disertațiune citită de N. sulica la adunarea generală din Șimleu (a apărut și în broșură separată); „Mișcarea teatrală la noi în anul 1901,“ raport al secretarului Dr. I. Blaga; „Societatea teatrală G. A. Petculescu. Adaus la istoria primei societăți teatrale ramănă ambulante din Transilvania, Ungaria și Bănat,“ de Dr. V. Branisce; „Teatrul ca mijloc al culturii,“ disertațiune citită de I. Budișan la adunarea generală din Șimleu; Biografia (din cartea de aur a membrilor fondatori ai societății) Teodor Pop. fost avocat în Baia-de-Criș

(† 1900), de Dr. P. Oprea. Grigorie Mateiu, fost comerciant în Sibiu († 1890), de Dr. E. Cristea; George Boeriu, fost locotenent în armata austro-ungară († 1901) de Dr. I. Blaga. La toate acestea biografii se dă și portretul. După aceasta urmează articolul „Cestina teatrului la noi, de I. Seartu, apoi rapoartele comitetului, procesele verbale ale adunării din Șimleu și estrasele din rapoartele ziaristice despre adunarea generală din Șimleu. Din aceste rapoarte aflăm, că societatea are 85 membri fondatori (28 răposati), membri pe viață 74 (25 răposati), membri ordinari 157, și numeroși membri ajutatori.

Dr. Ioan Petranu: **Gramatica română pentru învățământul secundar, partea II. Sintaxa**, ed. II. Arad 1902 pag. 118 preț 1 cor. 50 fl.

Dr. Ambrosiu Chețianu: **Geografie pentru clasele II gimnazială și reală, partea II. Europa, Asia și Africa**, Blaz 1902 pag. 68 preț 1 cor. Manual pregătit după cel mai nou plan ministerial

Biblioteca „Poporul român”: Nr. 5 **Căntece de Romul Bortosiu**, Budapesta 1902 pag. 29 preț 20 bani. Cuprinde vreo 30 poezii, scrise în stil popular, și nepretensiv.

Nr. 5 din **Lucăfărul**, revistă literară, ce apare la 1 și 15 a fiecărui luni. Preț 1 exemplar 50 bani. Nr. 3 cuprinde: **Biserica satului** (schiță), de V. E. Moldovan; **Pe drumuri** (poezie), de Melin; **Perspective** (Memoriei lui Ioan Muresanu), de G. Todiciă; **La anticar**, de Agog; **În pădure** (poezie),

de Horia; **Satul meu** (Florile), de Tullius; **Literatură populară**, de Oct. C. Tăslăuanu; De la cei ce nu mai sînt (Scrisori de ale lui A. Pumnul); **Cronică**; **Bibliografie**: A fost odată, și Pe gânduri

Dr. Augustin Bunea: **Episcopii Petru Paul Aron și Dionisie Novacovici, sau Iatoria Românilor transilvăneni de la 1751 până la 1764**, cu 250 documente române, magiare, latine, franceze, italiene și germane, publicate în întregime, ori în extras. Preț 4 corone 50 fileri, pentru România 5 lei. Blaz 1902. Tipografia seminarului arhidiececesan.

N. Iorga: **Sate și preoți din Ardeal, București 1902**. Acesta este titlul unei scrieri foarte prețioase, ce ne-a dat-o distinsul profesor universitar din București N. Iorga. Cartea cuprinde cu mult mai mult, de cât ne arată titlul ei, căci ne desfășură istoria culturală a Românilor din țările coronei ungare din timpuri vechi până la anul 1767, când a murit episcopul Dionisie Novacovici, a cărui corespondență a îndemnat ne neobositul cercetător a scrie această carte. Închinată fiind „preoților și învățătorilor”, noi le-o recomandăm cu toată căldura. Preț 2 lei 50 bani.

Posta „Unirii”.

I. Ș. în S. Dacă din „amintirile” de la Sângheș au rămas nepomenite câte-va nume, asta nu s'a făcut cu voia. Mulțumită pentru serviciul ce mi-ați făcut nici nu era intenția să dau consemnarea tuturor oșpetilor.

„Estasiat” și „Combinatii”. Regretăm, dar nu se pot publica. Nu ajung mesura recerută. Pop. A sosit prea târziu pentru numărul acesta. Va urma.

Editor și redactor răspundător:
Aurel C. Domșa.

Premiat la Expunțiunea internațională din Chicago 1898.

fundată în anul 1847

aur argint și bronz

ANDERS

coronă pentru merite

Fabrica Carții ces. reg.

pentru lucrări în

BRIX &

proprietari ai crucii

(2) 9-12 de aur cu

în Viena I. Dorotheergasse 5. pregătesc

LUCRURI BISERICESCI DIN METAL

pe cum chivoturi, potire, cruce, felinare, candelă, candelabre etc., cu prețurile cele mai ieftine.

Cataloge ilustrate, desemnuri, fotografii sau prelininare se trimit la dorință gratuit. Să primesc ori ce obiecte pentru aur, argint, ori obducere cu bronz, pe cum și ori și ce reparatur.

In atențiunea proprietarilor de pământ!

„Eliberarea pământului de greunamint”.

„Intreprindere de Credit-Hipotecar”

este titlul unui institut ce s'a înființat cu scopul de a da ocaziune proprietarilor de pământuri se potă ajunge la împrumuturi ieftine și pe lângă condițiunile cele mai favorabile.

Acest institut dă împrumuturi pe pământuri ori și unde.

Interesele cu amortisarea capitalului cu tot fac mai puțin ca la băncile mici, numai interesele simple.

Favorul cel mai deosebit și de neprețuit este, că cu încetarea din viață a debitorului, suma împrumutată se șterge de pe pământul hipotecat, ér ratele plătite în amortisarea capitalului se restituiesc numai de cât în bani gata.

Cu modalitatea împrumuturilor acestora, proprietarul unui pământ ajunge la bani ieftini și este sigur că ori și când ar înceta din viață, pământul rămâne liber de greunamint, ér eređil mai capetă și bani gata.

Recomandăm tuturoz acelor proprietari de pământuri, cari au lipsă de bani să se folosescă de favorul acesta.

Pe pământuri cari sînt hipotecate la alte institut încă se dau împrumuturi plătindu-se din suma împrumutată datoria veche la respectivul institut.

La cereri de împrumuturi se recere copia cărților funduare și fôia catastrală.

Prospecte detaliate cu informațiunile necesare să trimit la cerere, pe lângă trimiteria de mărci postale în valôre de una coronă pentru porto postal.

Cererile sînt a se adresa la:

Representanța
„Intreprinderii de Credit-Hipotecar, Eliberarea
pământului de greunamint”,
în Sibiu (N. Szeben) stradă Bruckenthal 36.